

HET KNAAPJE BIJ DEN KERSTBOOM VAN CHRISTUS.*

door F. M. Dostojefski, uit het Russisch vrij vertaald
door H. L. van Oordt.

INLEIDING.

Het hiervolgend Kerstverhaal van Dostojefski**) is van een aangrijpende schoonheid.

De „Kelder“, door den schrijver vermeld, is blijkbaar een der vele, althans vroeger in de groote Russische steden voorkomende nachtholen voor onbehuisten en vagebonden waarin de zwervers, zonder, of tegen uiterst geringe vergoeding den nacht kunnen doorbrengen.

Ieder die de verhalen van Gorki kent, heeft wel iets over die nachtverblijven gelezen!

In Dostojefski's verhaal heeft echter de hoofdactie niet plaats in den kelder maar op straat.

Het jongetje van ongeveer zesjarigen leeftijd ontwaakte in den vochtigen en killen kelder. Het was kerstdag. Hij was in havelooze kleertjes gehuld en rilde van de koude. Zijn adem zweefde in lichte wolkjes weg. Hij zette zich neder in een hoek, op een ruwe pakkist. Hij bracht telkens zijn verkleumde handjes voor den mond om ze te verwarmen en staarde den wegzwevendenden damp na.

Het eene uur na het andere verliep en er was niemand die zich met hem bemoeide. En hij had zoo'n honger, de kleine dréumes! Eenige malen was hij reeds geloopt naar de plaats waar zijn moeder op eenige lompen uitgestrekt lag. Maar zij antwoordde hem niet als hij haar iets vroeg. Hoe was zij daar gekomen? Zij was met haar zoontje door gebrek en armoede gedrongen uit een naburig plaatsje naar de groote stad Petersburg getoogen in de hoop daar werk en brood te zullen vinden en was plotseling ziek geworden in den kelder waarin zij den vorigen avond na een langen, vermoeienden tocht te midden van een sneeuwstorm een rustplaats had gezocht.

De andere menschen die er ook den nacht hadden doorgebracht, waren allen de straat op gegaan om te bedelen, te stelen of op eenigerlei wijze geld te verdienen. Alléén 2 personen waren er behalve de moeder en haar zoontje nog gebleven; een dronkaard die zijn roes uitsliep en een oude, misschien 80-jarige vrouw, die kermde van de rheumatiek en die leefde van de liefdadigheid dergenen, die des nachts in den kelder een nachtverblijf zochten; zoowel de snurkende en af en toe luid brommende dronkaard, als de kermende en soms zelfs schreeuwende vrouw, vervulden

ons ventje met groote vrees. En daarbij die koude en dien honger! De avond begon reeds te vallen. Telkens en telkens was hij naar de legerstede van zijn moeder geloopt, maar ach, die was maar niet wakker te krijgen en zij gaf hem geen antwoord als hij haar wat vroeg. En toen hij zijn armpjes om haar heensloeg, toen voelde hij, dat haar gezicht klam en strak was evenals de muren van den kelder. Hij begon in stilte te huilen. Reeds enkele keeren had hij in den schemer langs de trap naar boven willen klauteren, maar daarboven blafte een groote hond van een der bewoners van het huis zóó onheilspellend, als hij de trap naderde, dat hij telkens vol angst weer was teruggekropen. Maar toen hij in langen tijd den hond niet meer had gehoord en het niet langer kon uithouden, had hij zijn mutsje gegrepen en was naar boven geklauterd. De hond was gelukkig weg; hij was met zijn meester het pad opgegaan. Hemeltje wat een prachtige stad. Wat een zee van licht. In het plaatsje waar hij vandaan kwam was het des avonds donker; hoogstens één lantaarn hier en daar op den hoek van een straat! Maar zulk schitterend licht als hier had hij nog nooit aanschouwd. Doch als hij in dat kleine plaatsje hilde van den honger, kreeg hij toch van dezen en genen wat te eten, maar hier in dit prachtige licht lette niemand op hem. Wat een menigte menschen en paarden, rijtuigen en sleden met rinkelende bellen! En wat een heerlijke warmte stroomde er uit de keukens in den onderbouw der huizen die hij voorbij kwam; en wat een heerlijke geur der spijzen! Maar, telkens als hij maar even stilstond, liepen de menschen tegen hem aan en bromden tegen hem, dat hij hun in den weg stond. Niemand had tijd of lust zich te bemoeien met een hongerig of bibberend kind. Zoo voortslenterende kwam hij in een nóg breeder en nóg prachtiger straat, met nog meer drukte en nog meer schitterend licht! Maar wat was dat nu achter die vensterruiten van dat schitterend verlicht huis? Een prachtige kerstboom tot aan de zoldering van de kamer, vol schitterende kaarsen, vergulde versierselen en allerlei geschenken! En door de kamer huppelden verrukte kinderen, die lachten en vroolijk dooreenliepen. En een meisje danste vroolijk met een jongetje op de tonen van de muziek. En waarlijk bij dien aanblik kwam er een blijde lach op het gezicht van ons knaapje. Maar dat duurde niet lang, want de pijn en de honger en de koude, herinnerden er hem aan, dat alles wat hij zag niet voor hem was. Zoo liep hij huilende verder, tot hij op eens weder voor een huis stond waar een nog prachtiger kerstboom schitterde. Bij dien

*) Door den vertaler op verzoek welwillend ter beschikking van ons Maandblad gesteld. Red.

**) Alleen geheel aan het eind heb ik eene opsomming van de omstandigheden waaronder de kindertjes waren gestorven, achterwege gelaten niet alleen omdat die ten deele betrekking hebben op Russische toestanden voor niet-Russen van geen belang.



Hij zette zich neder in een hoek, op een ruwe pakkist.

kerstboom zaten vier deftige dames die aan de kinderen die den kerstboom naderden allerlei lekkernijen uitdeelden. Ieder oogenblik kwamen nieuwe gasten binnen. En in een oogenblik van onweerstaanbare aantrekkingskracht van al dat moois en die heerlijke spijzen sloop ons zwervertje onbemerkt het huis binnen en begaf zich ook naar die heerlijke, verwarmde, verlichte en van zulke aanlokkende dingen voorziene zaal. Maar met welke verwonderde en stugge blikken werd hij daar begroet! Sommigen lachten hem zelfs uit en de kinderen keken hem met schuwe en onvriendelijke oogen aan. En daar naderde een der dames hem, vatte hem bij den arm en zette hem de kamer uit; ja, zij opende zelfs de voordeur en duwde hem op straat, terwijl zij hem een kopeke in het verkleumde handje stopte. Maar hij kon dat geldstukje niet vasthouden in zijn verkleumde handje; het viel in de sneeuw en werd er onder bedolven. En weder begon hij in stilte te huilen en o, hij voelde zich nu weder dubbel ellendig en verlaten; zoo liep hij verder doelloos voort. Maar kijk eens: wat stonden daar een massa menschen door een schitterend verlichte winkelruit te turen! Dat wilde hij toch ook wel een zien. Hemeltje! daar dansten kleine, keurig aangekleede poppetjes op de maat van muziek rond. Warempel net of het levende menschen waren. Zoo iets koddigs had hij nog nooit gezien! Maar nauwelijks stond hij daar of hij voelde achter zich iemand, die hem zijn mutsje van het hoofd trok, hem er een paar malen mee om het hoofd sloeg en hem daarna zulk een trap gaf, dat hij op den grond in de sneeuw viel. Het was de ruwe aardigheid van een „baldadigen” slungel. Een oogenblik was hij verdoofd, maar daarna sprong hij op en liep luid weenend weg als een opgejaagd hert. En hij voelde het instinctmatig: in deze groote stad was er voor hem, den armzaligen eenzamen zwerveling, geen plaats. Slechts één gedachte vervulde hem: hij wilde wegvlieden uit de drukte en het licht en zich aan aller blikken onttrekken. En toen hij de deur van een donkere binnenplaats zag, sloop hij daar angstig en diep, diep ellendig, binnen en legde zich, uitgeput van honger, koude en vermoeidheid, op een hoop takkenbossen neder.

En opeens begon hij zich daar zoo wel te moede te gevoelen. De pijn hield op, hij gevoelde geen koude meer en hij had niet meer dat knagende gevoel van honger. Het was hem als werd hij gekoesterd en verwarmd. En hij begon zoo heerlijk zacht in te dommelen! Hij dacht weder aan die koddige, dansende poppetjes, die hij had gezien; net levende wezentjes en nu had hij er volop plezier van. Het was hem of zij weder voor hem

stonden. En 't was hem als hoorde hij de lieve stem zijner moeder, die hem in slaap zong. En hij sprak zacht; Moedertje, moedertje, ben je daar weer, och wat zal ik nu heerlijk gaan slapen. „Kleine baas, ga jij maar mede met mij naar den kerstboom” fluisterde nu een lieflijke stem in zijn ooren.

Hij meende eerst, dat het zijn lief moedertje was, die dit tot hem fluisterde. Maar het was toch niet haar stem. Maar wie was het dan? Hij kon in de duisternis niets onderscheiden. Maar opeens was het hem of hij een hand in de zijne voelde leggen. . . . en, en plotseling zag hij een prachtigen kerstboom. Welk een heerlijk licht! Nog veel, veel mooier dan de kerstboomen die hij dien avond had bewonderd; een en al glans en schittering! En hij hoorde wederom die liefdevolle stem. „Laat de kinderkens tot mij komen.” En hij zag, dat om dien boom, tallooze blijde kinderen, in witte kleederen zweefden, die hem allen zoo vroolijk toelachten en liefkoosden. En hij werd zelf ook als het ware opgenomen en zweefde in verrukking om den boom. En daar zag hij ook weder zijn lief moedertje en hij keek haar vol verrukking aan. „Moedertje, moedertje! Wat is het hier heerlijk. Blijf je nu bij mij? En hij vroeg aan dien lieven man die hem hier had binnengeleid en hem niet weder in de koude en de sneeuw had buitengesloten: wat zijn dat allemaal voor kinderen hier?” Dit is de Kerstboom van Christus zelf” hoorde hij juichen. Bij Christus is er in den hemel op zijn geboortedag een kerstboom voor de kinderen die op aarde geen kerstboom hadden en die op aarde geen vreugde hebben gemaakt. Verstooten, verwaarloosd en mishandeld op aarde, heeft Christus hun in den hemel een feest bereid! Christus heeft hen bij de hand genomen en hier binnengeleid en gezegend.

En ons knaapje begreep, dat al die kinderen waren zooals hij zelf, voor wie de aarde niets te geven had en dat Jezus, de kindervriend zelf in hun midden was vol liefde en zorg.

En wederom voelde hij den warmen adem zijner moeder, die hem, haar lieveling, met kussen bedekte, nu zij te zamen waren verlost uit de ellende die deze wereld voor hen had opgeleverd en te zamen waren bij den kerstboom van Christus in den hemel. En de tranen waren gedroogd en gejuich klonk allerwegen.” O wat is het hier heerlijk!”

Maar hier beneden op aarde, in den morgen na den kerstnacht, vond men, uitgestrekt op een hoop takkebossen in een binnenplaats, het lijkje van een onbekend knaapje, in de eenzaamheid gestorven van koude, honger en gebrek.